

Wprowadzenie do inżynierii wymagań

dr hab. inż. Michał Śmiałek, prof. uczelni
dr inż. Kamil Rybiński

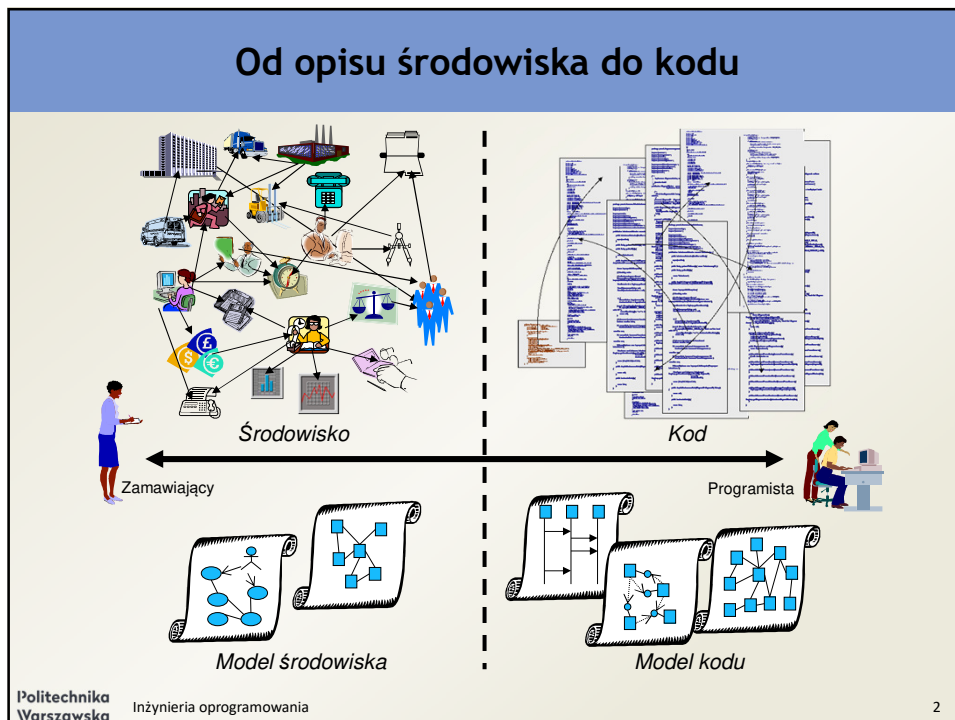
Wydział
Elektryczny
POLITECHNIKA WARSZAWSKA

Inżynieria oprogramowania

1

Od opisu środowiska do kodu

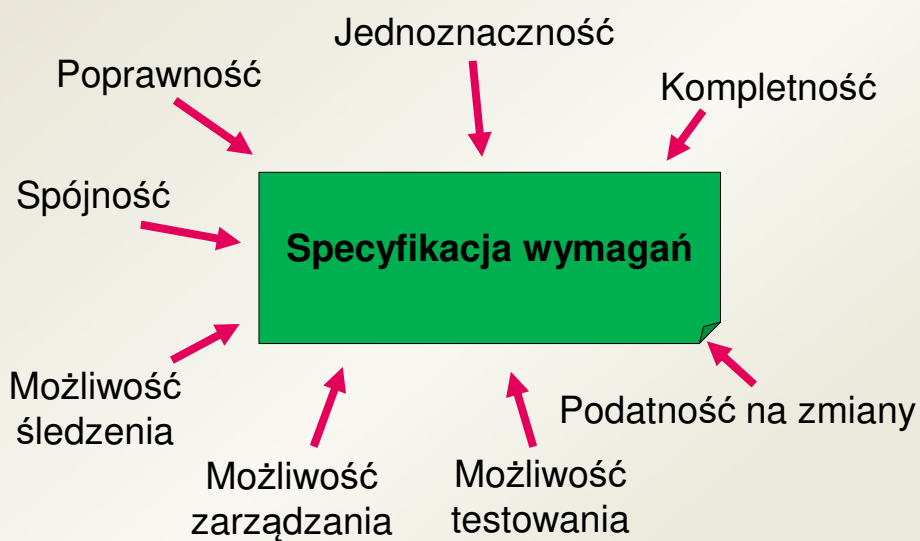

2

Czym jest wymaganie?

- Wymaganie to własność produktu końcowego (systemu oprogramowania), którą musi on posiadać, aby spełnić oczekiwania zamawiającego
  - Sposób funkcjonowania systemu
  - Cecha jakościowa narzucona na system
- System spełnia wymagania jeśli zostanie potwierdzone spełnienie wymaganych własności
- Inżynieria wymagań
  - Dyscyplina polegająca na zbieraniu, analizowaniu, negocjowaniu i specyfikowaniu wymagań
  - Główny produkt to specyfikacja wymagań
- Jakość wymagań jest kluczowa dla powodzenia projektu

Cechy dobrej specyfikacji wymagań

Cechy dobrej specyfikacji wymagań (2)

- **Kompletność**
  - Obejmuje cały zakres potrzeb zamawiającego, opisany w niezbędnych szczegółach
  - Uwzględnia wszystkie obszary wymagań
- **Jednoznaczność i poprawność**
  - Definiuje jeden możliwy zakres systemu
  - Nie pozostawia pola do różnych interpretacji
- **Spójność**
  - Brak sprzeczności między różnymi wymaganiami
  - Używa wspólnego słownika pojęć

Cechy dobrej specyfikacji wymagań (3)

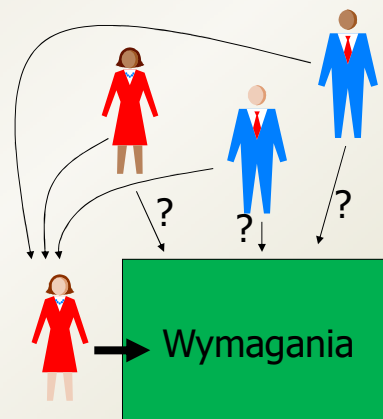
- **Możliwość zarządzania**
  - Podzielona na dobrze określone jednostki (wymagania)
  - Stertuje procesem wytwarzania systemu
  - Wymagania posiadają atrybuty
  - Umożliwia śledzenie produktów wynikających z wymagań
  - Umożliwia śledzenia zmian wymagań
- **Testowalność**
  - Możliwość „zmierzenia” spełnienia wymagania
  - Możliwość utworzenia scenariuszy testów funkcjonalnych
  - Możliwość opracowania metryk dla cech jakościowych
- **Uwaga: dobrej jakości wymagania = zadowolony klient pod koniec projektu**

Źródła wymagań

- Istniejące procesy
  - Opisy procesów biznesowych obowiązujące w organizacji
- Docelowe procesy
  - Specyfikacja zmodyfikowanych procesów biznesowych, biorących m.in. pod uwagę zastosowanie nowego systemu
- Podręczniki użytkownika
  - Specyfikacja opisująca funkcjonalność istniejących systemów
- Zamawiający
  - Osoby decydujące o dokonaniu zmian w organizacji i budowie nowego (lub rozbudowanego) systemu
- Użytkownicy
  - Osoby, które będą bezpośrednio pracować z systemem

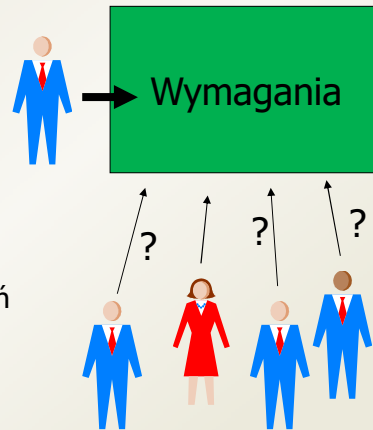
Odbiorcy wymagań - zamawiający

- Sponsorzy
  - Podejmują decyzję o potrzebie zamówienia systemu
- Klienci/dostawcy (współpracownicy) zamawiającego
  - Będą musieli współpracować z systemem
- Przygotowujący przetargi
  - Muszą zorganizować przetarg na budowę systemu zgodnego z wymaganiami
- Użytkownicy końcowi
  - Będą bezpośrednio korzystać z systemu

Odbiorcy wymagań - wykonawcy

- Przygotowujący oferty
  - Muszą złożyć ofertę na budowę systemu zgodnego z wymaganiami
- Projektanci systemu
  - Muszą zaprojektować i zrealizować zadany system
- Testerzy
  - Muszą napisać testy, które zweryfikują spełnienie wymagań
- Kierownicy projektów
  - Muszą pokierować realizacją systemu tak, aby był zgodny z wymaganiami

Zarządzanie wymaganiami - co to jest?

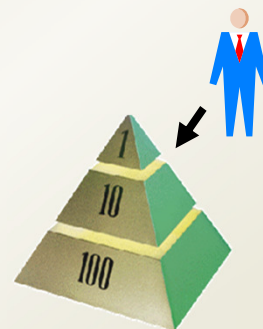
Zarządzanie wymaganiami polega na ciągłym upewnianiu się, że

- rozwiązujemy właściwy problem
- budujemy właściwy system

poprzez systematyczne podejście do

- zbierania
- organizowania
- dokumentowania
- wykorzystywania

zmieniających się wymagań na system oprogramowania.

Zarządzanie wymaganiami - po co?

- Wymagania nie są oczywiste i mogą pochodzić z wielu źródeł
- Wymagania są różnego rodzaju i mają różny poziom szczegółowości
- Wymagań jest bardzo dużo i trudno je wszystkie objąć
- Wymagania zależą od siebie nawzajem i od innych produktów procesu dla oprogramowania
- Wymagania mają różne właściwości, np. znaczenie dla systemu
- Wymagania muszą pogodzić różne zainteresowane strony
- Wymagania się zmieniają (niestety!).

Politechnika
Warszawska   Inżynieria oprogramowania

11

Politechnika Warszawska	Inżynieria oprogramowania	11

Modelowanie środowiska systemu oprogramowania

- Opisujemy fragment otaczającego nas świata
- Setki lub tysiące różnych elementów oddziałujących na siebie w złożony sposób
- System informatyczny jest naturalnym składnikiem większości współczesnych organizacji
- Opis biznesu powinien wskazywać na możliwości usprawnienia pracy przy pomocy systemu

Politechnika
Warszawska

Inżynieria oprogramowania

12

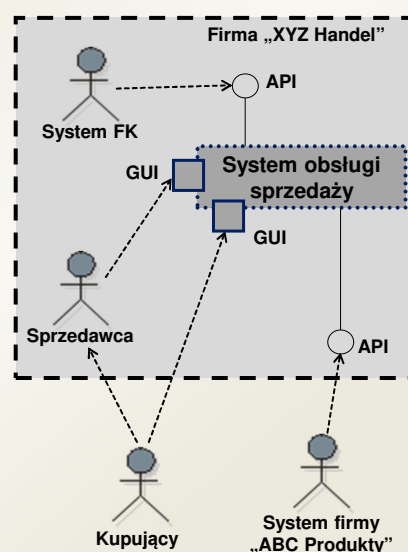
-

Co modelujemy? Biznes i systemy informatyczne

- Podstawowe elementy organizacji biznesowej:
  - Współpracownicy, pracownicy, jednostki organizacyjne
  - Produkty, surowce, podzespoły, dokumenty
  - Systemy informatyczne
  - Procesy biznesowe
- Model biznesu powinien być „miniaturową kopią” rzeczywistego biznesu. System informatyczny jest jedynie elementem składowym biznesu.
- Model może dotyczyć stanu obecnego, lub stanu postulowanego (po dokonaniu zmian organizacyjnych). Zmiany mogą wynikać m.in. z uruchomienia nowego systemu informatycznego.

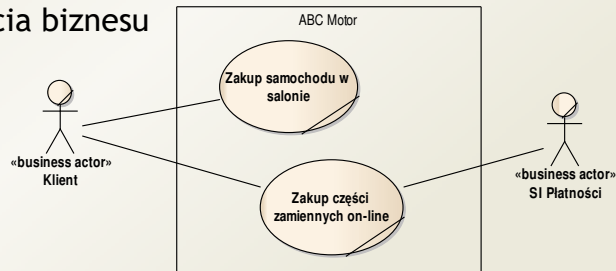
Granica systemu, granica organizacji

- Jak biznes korzysta z systemu?
  - Interfejs użytkownika (GUI, e-commerce)
  - Interfejs systemowy (API, e-business)
- Jak biznes komunikuje się z otoczeniem?
  - Interfejs „ludzki” (kontakt osobisty)
  - Interfejs użytkownika (GUI, e-commerce)
  - Interfejs systemowy (API, e-business)

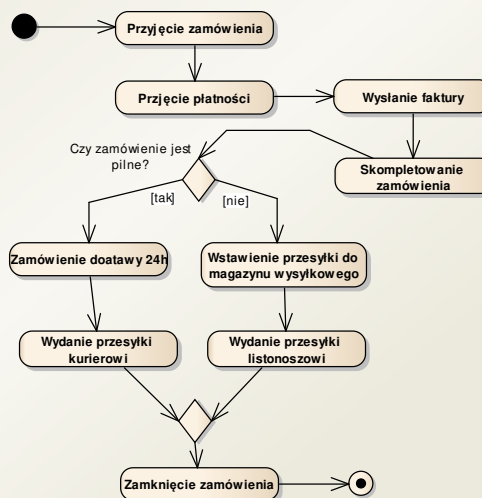
Proces biznesowy - przypadek użycia biznesu

- Co to jest proces biznesowy?
  - posiada jasno określone granice, wejście i wyjście,
  - składa się z sekwencji uporządkowanych czynności,
  - tworzy wartość dodaną dla określonego odbiorcy (beneficjenta procesu).
- Procesy biznesowe na diagramie
  - Aktorzy biznesowi
  - Przypadki użycia biznesu

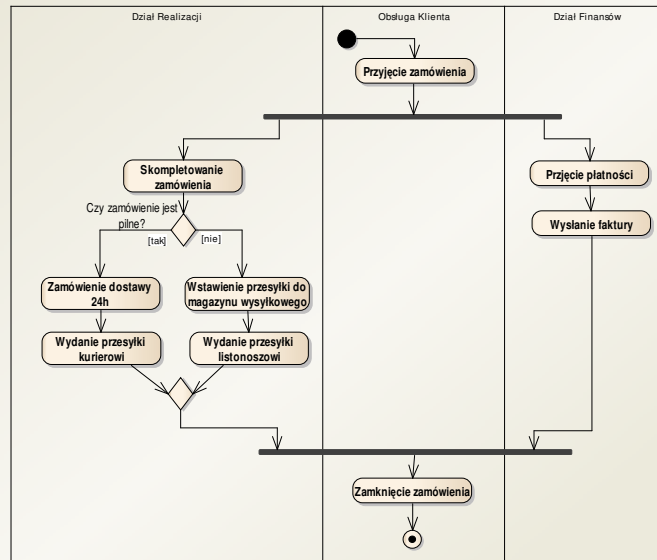
Proces biznesowy w języku UML

- Diagram czynności
  - Węzeł początkowy
  - Akcje
  - Węzły decyzyjne
  - Przebiegi sterowania
  - Węzły końcowe

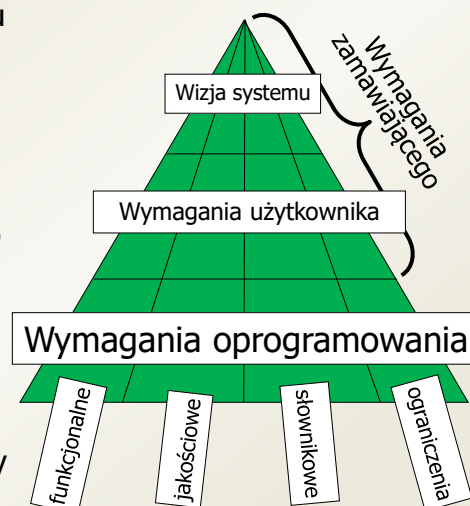

Proces biznesowy w torami i synchronizacją

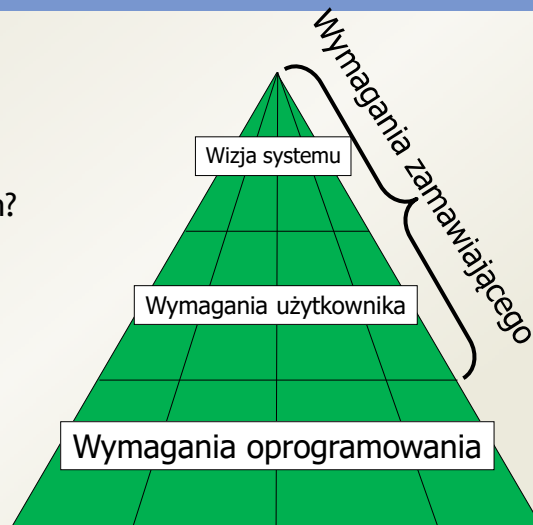
Piramida wymagań

- Z punktu widzenia poziomu szczegółowości
  - Wizja systemu
  - Wymagania użytkownika
  - Wymagania oprogramowania
- Wizja i wymagania użytkownika stanowią wymagania zamawiającego
- Z punktu widzenia znaczenia wymagań
  - Wymagania funkcjonalne
  - Wymagania jakościowe
  - Wymagania słownikowe
  - Ograniczenia środowiskowe
- Im niższy poziom „piramidy wymagań” tym większa jego objętość

Wymagania zamawiającego

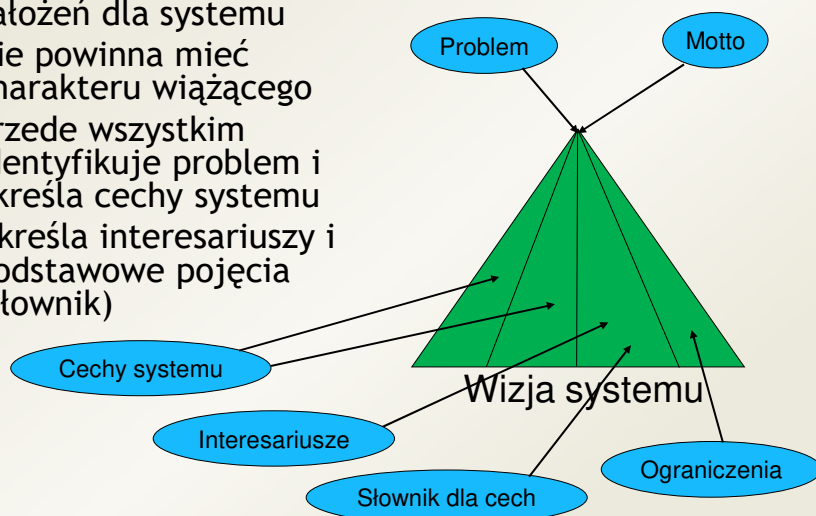
- Wymagania zamawiającego tworzymy po to, aby zamówić system
  - Po co nam ten system?
  - Jaki zakres ma mieć system?
  - Ile system będzie kosztował?
- Wymagania zamawiającego powstają na samym początku projektu

19

Wizja systemu

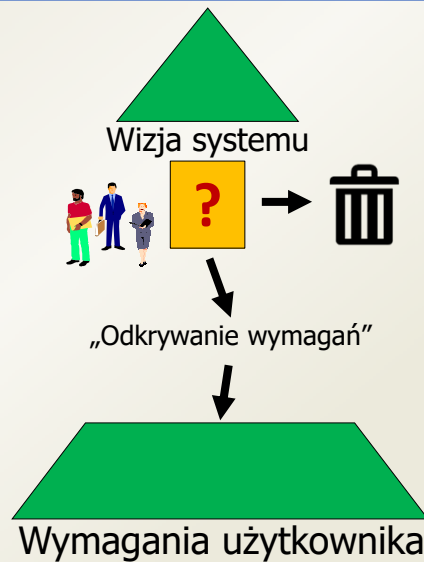
- Przedstawienie ogólnych założeń dla systemu
- Nie powinna mieć charakteru wiążącego
- Przede wszystkim identyfikuje problem i określa cechy systemu
- Określa interesariuszy i podstawowe pojęcia (słownik)

20

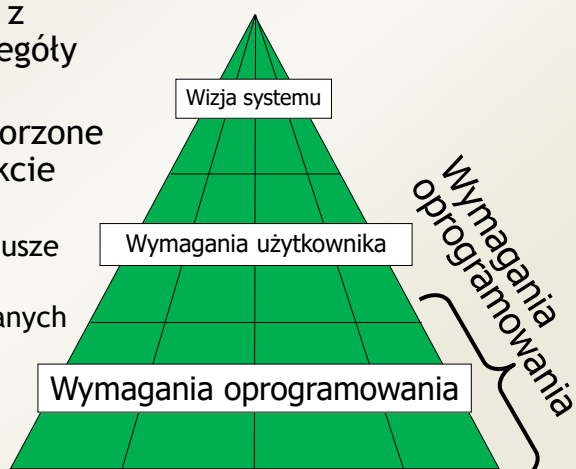
Wymagania użytkownika

- Określenie zakresu systemu na podstawie wizji
- Cel: specyfikacja będąca podstawą kontraktu (umowy formalnej lub nieformalnej) między zamawiającym a wykonawcą systemu
- Ważne cechy wymagań użytkownika
  - Precyzja, eliminująca nieścisłości co do zakresu systemu
  - Ogólność opisu, wykluczająca sugerowanie rozwiązań technicznych (technologie dla interfejsu użytkownika, system bazy danych, itp.)

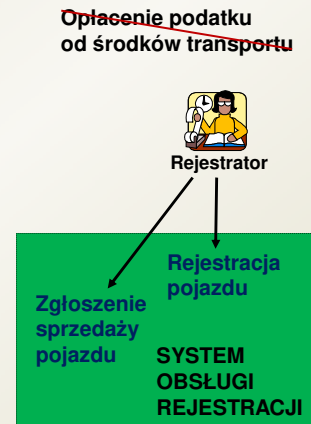
Wymagania oprogramowania

- Wymagania oprogramowania tworzymy po to, aby uzgodnić z zamawiającym szczegóły
- Wymagania oprogramowania tworzone są na bieżąco w trakcie całego projektu
  - Szczegółowe scenariusze
  - Projekty ekranów
  - Szczegóły modelu danych

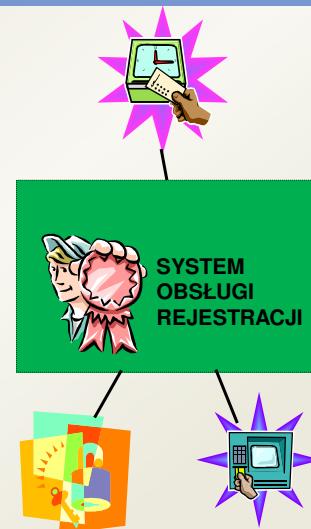
Wymagania funkcjonalne

- Wymagania funkcjonalne określają sposób zachowania się systemu oprogramowania w odpowiedzi na interakcje użytkownika
  - Jakie usługi ma oferować system?
  - Jak reagować na określone komunikaty wejściowe?
  - Jak się zachowywać w określonych sytuacjach?
- Zestaw wymagań funkcjonalnych określa zakres budowanego systemu
- Zakres systemu możemy też określić stwierdzając, czego system nie powinien robić

Wymagania jakościowe („pozafunkcjonalne”)

- Definiują charakterystyki określające sposób oceny działania systemu
  - Jak sprawny ma być system?
  - Jak niezawodny ma być system?
  - Jak bezpieczny ma być system?
  - Jak przyjazny ma być system?
  - Jakie normy ma spełniać system?
- Mogą być bezpośrednio związane z poszczególnymi wymaganiami funkcjonalnymi lub dotyczyć całości systemu (wybranej jego części)
- Bardzo istotne jest zdefiniowanie precyzyjnych metryk

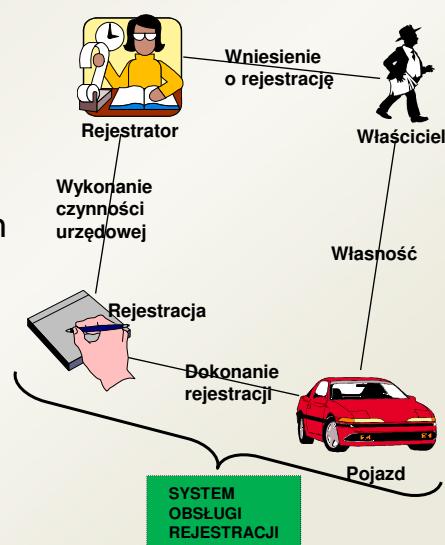
Ograniczenia środowiskowe i techniczne

- Określają warunki, jakim powinien podlegać system ze względu na środowisko sprzętowe, software'owe i biznesowe
- Przykłady ograniczeń:
  - System musi pracować w określonej konfiguracji sieci lokalnej
  - System musi uwzględnić konieczność wykorzystania mało wydajnych maszyn jako stacji roboczych
  - System musi wykorzystywać posiadane zasoby systemu zarządzania bazami danych
  - System musi uwzględnić konieczność pracy w terenie

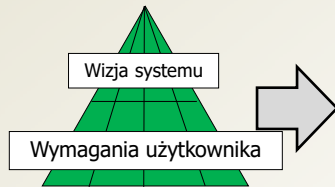

Wymagania słownikowe (model dziedziny)

- Wymagania słownikowe definiują zakres pojęć i danych, jakimi system oprogramowania ma operować
- Słownik zawiera definicje pojęć używanych w ramach wymagań funkcjonalnych i jakościowych
- Oprócz samej definicji pojęć opisujemy też zależności między nimi. Zależności te mogą być wyrażone w formie graficznej

Struktura specyfikacji wymagań

I. Wprowadzenie

(Cel, streszczenie dla kierownictwa)

II. Opis dziedziny problemu

1. Model biznesu

(Otoczenie, procesy biznesowe)

2. Wizja systemu

(Problem, cechy systemu, motto)

III. Zakres systemu

3. Wymagania funkcjonalne

3.1. <Pakiet funkcjonalności systemu>

(Opis pakietu, diagramy, opisy przypadków użycia)

4. Wymagania jakościowe

(Lista wymagań z metrykami)

5. Ograniczenia

(Lista ograniczeń środowiskowych i technicznych)

6. Słownik

6.1. Użytkownicy i systemy zewnętrzne

(Diagram, lista z definicjami)

6.2. <Pakiet słownika>

(Diagram, lista z definicjami)

- Formalizacja dokumentu zależy od przyjętej metodyki i uzgodnień z klientem